

Asia: VN/650/2022

Lausuntopyyntö toimeentulotukilain uudistamiseen liittyvästä hallituksen esityksestä

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Vailla vakinaista asuntoa ry

LAUSUNTO 31.5.2022

Asia: Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön toimeentulotukilain uudistamista koskeva hallituksen esitys

Lausunto:

Lakimuutoksen perusteluissa on oikein kiinnitetty huomiota ristiriitaan, joka syntyy KELA:n toimintakäytänteistä perustoimeentulotuen myöntämisessä, ja toimeentulotuen roolista viimesijaisena etuutena, jonka myöntämisessä on toimeentulotukilainsäädännön mukaan käytettävä sosiaalihuollollista yksilökohtaista harkintaa.

Tällä hetkellä sosiaaliviranomaiset edellyttävät harkinnanvaraisen toimeentulotuen myöntämiseksi KELA:n päätöstä perustoimeentulotuesta. Kiireellisissä tilanteissa tämä aiheuttaa viiveen tuen myöntämisessä, koska KELA:n päätöksen saaminen saattaa kestää useita viikkoja. Lisäksi osa kiireellisen tuen tarpeessa olevista asiakkaista ei kykene hankkimaan tarvittavia tositteita KELA:n tuen hakemiseksi, tai muuten ei kykene suoriutumaan KELA:n hakukäytänteistä. Osalla näistä ihmisistä kiireellisen tuen tarve johtuu toimintarajoitteista, jotka hankaloittavat ensisijaisen tuen tai perustoimeentulotuen hakemista. Tämä ihmisryhmä muodostaa vain pienen osan perustoimeentulotuen hakijoista, mutta kyse on samalla ihmisistä, jotka kipeimmin ovat sosiaalihuollon tuen tarpeessa, ja joiden elämiselle välttämättömien perustarpeiden turvaamiseksi toimeentulotukilainsäädäntö on kehitetty.

Valmistelussa olevassa hallituksen esityksessä ehdotetaan säädösten tarkentamista, koskien asiakkaan oikeutta henkilökohtaiseen asiointiin ja KELA:n velvollisuutta huomioida sosiaalihuollon näkökulma toimeentulotuen myöntämisessä. KELA:n hakujärjestelmä on keskitetty ja

valtakunnallinen, ja hakijalla ei useimmissa tilanteissa ole henkilökohtaista etuuden käsittelijää, jonka kanssa alueellinen sosiaalihuolto voisi olla yhteistyössä. Haasteeksi muodostuu se, miten järjestelmä tunnistaa ne asiakkaat, jotka ovat KELA:n ja alueellisen sosiaalihuollon yhteistyön ja henkilökohtaisen asioinnin tarpeessa. Koska sosiaalityö on erotettu perustoimeentulotuen myöntämisestä, sinne ei aina kerry tietoa ihmisten arjen taloudellisesta tilanteesta ja ihmisen tosiasiallisesta kyvystä hoitaa asioitaan. KELA:n peruskäsittelyprosessi on varsin mekaaninen, ja vaatii hakijalta kykyä kirjalliseen asiointiin ja kykyä asioida sähköisesti, jotta järjestelmä rekistöri erityistarpeet asioinnissa. Eli jotta ihminen tulee huomatuksi järjestelmässä, hän tarvitsee juuri niitä taitoja, joiden puutteen vuoksi hän on erityishuomion tarpeessa.

Säädösten tarkennuksissa on asetettava riittävä lainsäädännöllinen velvoittavuus viranomaisten yhteistyölle ja kokonaistilanteen kartoittamiselle. Jos se jää liikaa viranomaisten harkinnan varaan, resurssipaineissa se helposti sivuutetaan, koska tämän tarpeessa olevat ihmiset eivät kykene itse vaatimaan heille kuuluvia palveluja. KELAn järjestelmää pitäisi kehittää siihen suuntaan että se havaitsisi ihmiset, jotka mahdollisesti ovat asioimisavun tarpeessa, kaikissa tilanteissa sosiaalihuollolla ei välttämättä ole tätä tietoa

Tiivola Sanna

Vailla vakinaista asuntoa ry - Jussi Lehtonen Matalan kynnyksen- ja asumispalvelujen päällikkö